

5^η Ενότητα

Ανάκτηση εγκληματικών εσόδων

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Το άρθρο 76 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα αναριθμείται σε άρθρο 68Α και σε αυτό προστίθεται παράγραφος 2 ως εξής:

Άρθρο 68Α

Δήμευση προϊόντων του εγκλήματος

1. Αντικείμενα που είναι προϊόντα κακουργήματος ή πλημμελήματος το οποίο πηγάζει από δόλο, καθώς και το τίμημά τους, και όσα αποκτήθηκαν με αυτά, επίσης και αντικείμενα που χρησίμευσαν ή προορίζονταν για την εκτέλεση τέτοιας πράξης μπορούν να δημευθούν αν αυτά ανήκουν στον αυτουργό ή σε κάποιον από τους συμμετόχους. Για άλλες αξιόποινες πράξεις το μέτρο αυτό μπορεί να ληφθεί μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ειδικά ο νόμος.

2. Αν τα αντικείμενα της παραγράφου 1 δεν υπάρχουν πλέον ή δεν έχουν βρεθεί στο σύνολό τους το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει στο δράστη δήμευση περιουσιακών στοιχείων ίσης αξίας που ανήκουν στον ίδιο. Το δικαστήριο μπορεί επίσης να επιβάλει χρηματική ποινή ανερχόμενη έως το ποσό που αντιστοιχεί στην αξία των αντικειμένων της παραγράφου 1, αν κρίνει ότι ο δράστης στερείται περιουσιακών στοιχείων ή ότι η αξία τους δεν αρκεί. Η χρηματική ποινή και η δήμευση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου αυτής μπορεί να επιβάλλονται σωρευτικά, το ύψος τους όμως δεν υπερβαίνει την αξία των αντικειμένων της παραγράφου 1. Τα προβλεπόμενα στα προηγούμενα εδάφια της παρούσης παραγράφου ισχύουν και όταν τα αντικείμενα της παραγράφου 1 ανήκουν εν όλω ή εν μέρει σε τρίτο, σε βάρος του οποίου δεν είναι δυνατό να επιβληθεί δήμευση.

Η παρ. 2 του άρθρου 76 του Ποινικού Κώδικα αναριθμείται σε άρθρο 76 ΠΚ, με τίτλο «Δήμευση επικίνδυνων αντικειμένων»

Μετά από το άρθρο 68Α του Ποινικού Κώδικα προστίθεται νέο άρθρο 68 Β ως εξής:

Άρθρο 68 Β

Αποστέρηση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων

1. Σε περίπτωση καταδίκης για κακούργημα ή πλημμέλημα με απειλούμενη ποινή τουλάχιστον ενός έτους που τελέστηκαν με πρόθεση ή απόπειρά τους το δικαστήριο αποφασίζει την αποστέρηση του δράστη από περιουσιακά στοιχεία που αποκόμισε άμεσα από την αξιόποινη πράξη του. Η έκταση της αποστέρησης μπορεί να περιοριστεί αν η απόκτηση των περιουσιακών στοιχείων συνοδεύτηκε με περιουσιακή μετατόπιση σε βάρος του δράστη.

2. Αν δεν συντρέχει περίπτωση απόδοσης των αποστερούμενων περιουσιακών στοιχείων στον κύριο αυτών, το δικαστήριο αποφασίζει τη δήμευσή τους και αναθέτει τη διαχείρισή τους στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις.

3. Το δικαστήριο μπορεί επίσης να διατάσσει την αποστέρηση του δράστη από τους καρπούς, τα υποκατάστατα και τα προϊόντα των περιουσιακών στοιχείων που αποκόμισε. Αν έχει επέλθει ανάμειξη με άλλη περιουσία, η αποστέρηση περιορίζεται

σε κάθε περίπτωση μέχρι την αξία των αρχικών περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν από το έγκλημα.

4. Αν τα περιουσιακά στοιχεία των παραγράφων 1 και 3 δεν υπάρχουν πλέον ή δεν εντοπίζονται, ολικά ή μερικά, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει στο δράστη την αποστέρηση περιουσιακών στοιχείων ίσης αξίας που ανήκουν στον ίδιο. Το δικαστήριο μπορεί επίσης να επιβάλει χρηματική ποινή ανερχόμενη έως το ποσό που αντιστοιχεί στην αξία των περιουσιακών στοιχείων των παραγράφων 1 και 3, αν κρίνει ότι ο δράστης στερείται περιουσιακών στοιχείων ή ότι η αξία τους δεν αρκεί. Η χρηματική ποινή και η αποστέρηση περιουσιακών στοιχείων του εδαφίου α' της παραγράφου αυτής μπορεί να επιβάλλονται σωρευτικά, το ύψος τους όμως δεν υπερβαίνει την αξία των περιουσιακών στοιχείων των παραγράφων 1 και 3. Τα προβλεπόμενα στα προηγούμενα εδάφια της παρούσης παραγράφου ισχύουν και όταν τα περιουσιακά στοιχεία της παραγράφου 1 ανήκουν εν όλω ή εν μέρει σε τρίτο, σε βάρος του οποίου δεν είναι δυνατό να επιβληθεί αποστέρηση.

Το άρθρο 238 ΠΚ καταργείται.

N. XXX

Άρθρο 7 ν. XXX¹

Δήμευση και αποστέρηση περιουσιακών στοιχείων

Τα άρθρα 68Α και 68Β του Ποινικού Κώδικα εφαρμόζονται και στα αδικήματα του παρόντος νόμου. Το δικαστήριο μπορεί επιπρόσθετα να δημεύσει το αντικείμενο των αδικημάτων των παρ. 2 και 3 του άρθρου 1 και του άρθρου 5, εφαρμόζοντας ανάλογα τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 68Β του Ποινικού Κώδικα.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 35Α

Εξουσίες του εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς

1. Όταν διενεργείται προκαταρκτική εξέταση για τα εγκλήματα του άρθρου 35Α παρ. 3 και συντρέχουν ενδείξεις ότι το πρόσωπο κατά του οποίου στρέφεται η έγκληση ή μήνυση ή στο οποίο αποδίδεται η αξιόποινη πράξη αποκόμισε περιουσιακό όφελος διερευνάται η περιουσιακή κατάστασή του. Οι διενεργούντες την προκαταρκτική εξέταση υπάλληλοι ενημερώνουν τον εισαγγελέα, ο οποίος, αν κρίνει με βάση τα στοιχεία της δικογραφίας ότι συντρέχουν οι πιο πάνω ενδείξεις, εκδίδει σχετική διάταξη, με την οποία αίρει το φορολογικό, τραπεζικό, χρηματιστηριακό και κάθε άλλου είδους απόρρητο με την εξαίρεση του δικηγορικού (άρθρο 39 παρ. 1 ν. 4194/2013) και αποκτά πρόσβαση σε κάθε μορφής αρχείο Δημόσιας Αρχής ή Οργανισμού που τηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Το άρθρο 259Α εφαρμόζεται ανάλογα. Κατ' εξαίρεση, εφόσον συντρέχει επείγουσα

¹ Πρόκειται για ύλη που ρυθμιζόταν μέχρι σήμερα από το άρθρ. 160 Ν 2960/2001, διάταξη της οποίας προτείνεται η κατάργηση, μαζί με τις διατάξεις των άρθρων 155-159 ν. 2960/2001 βλ. σχετικά 1^η Ενότητα-Φορολογικά αδικήματα.

περίπτωση, ο έλεγχος της περιουσιακής κατάστασης κατά την προκαταρκτική εξέταση μπορεί να παραλειφθεί.

2. Ο εισαγγελέας οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς μπορεί να διατάσσει τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με τα άρθρα 282Α και 282Β. Η δέσμευση μπορεί να εκτείνεται για χρονικό διάστημα μέχρι ένα (1) μήνα που μπορεί να παρατείνεται κατ' ανώτατο όριο έξι (6) μηνών με βούλευμα του αρμόδιου συμβουλίου εφετών, λόγω δικαιολογημένης μη ολοκλήρωσης της διενεργούμενης κατά τα ανωτέρω προκαταρκτικής εξέτασης. Αρμόδιο για την προσφυγή του άρθρου 282 Β παρ. 3 είναι στην περίπτωση αυτή το συμβούλιο εφετών. Αν κινηθεί ποινική δίωξη η διαταχθείσα δέσμευση διατηρείται σε ισχύ, εφαρμοζομένου κατά τα λοιπά του άρθρου 282 Β.

Στο άρθρο 248 του ΚΠΔ μετά από την παρ. 2 προστίθεται παρ. 3, οι δε παράγραφοι 3, 4 και 5 αναριθμούνται σε παρ. 4, 5, και 6 αντίστοιχα:

Άρθρο 248

Ενέργειες του ανακριτή

3. Αν υφίστανται επαρκείς ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος αποκόμισε ή προσπόρισε σε άλλον περιουσιακό όφελος από το έγκλημα ο ανακριτής οφείλει να διερευνήσει την περιουσιακή κατάσταση του κατηγορουμένου, προβαίνοντας προς τούτο σε κάθε αναγκαία ενέργεια σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 259Α. Η έρευνα μπορεί να παραλειφθεί αν τέτοιος έλεγχος έχει λάβει χώρα στο πλαίσιο της τυχόν προηγηθείσας προκαταρκτικής εξέτασης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του δεύτερου τμήματος του τρίτου βιβλίου του ΚΠΔ προστίθεται νέο άρθρο 259 Α ως εξής:

Άρθρο 259 Α

Άρση περιουσιακού απορρήτου

1. Όταν διεξάγεται κύρια ανάκριση και συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος αποκόμισε ο ίδιος ή προσπόρισε σε άλλον περιουσιακό όφελος από το έγκλημα, ο ανακριτής, με αιτιολογημένη διάταξή του, που εκδίδεται μετά από γνώμη του εισαγγελέα, μπορεί να αίρει το φορολογικό, τραπεζικό, χρηματιστηριακό και κάθε άλλου είδους απόρρητο με την εξαίρεση του δικηγορικού (άρθρο 39 παρ. 1 ν. 4194/2013) και να αποκτά πρόσβαση σε κάθε μορφής αρχείο Δημόσιας Αρχής ή Οργανισμού που τηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου να διερευνηθεί η περιουσιακή κατάσταση του κατηγορουμένου και, κατά την κρίση του ανακριτή, των συγγενών του, εξ αίματος ή εξ αγχιστείας ή εξ υιοθεσίας, σε ευθεία ή πλάγια γραμμή μέχρι β' βαθμού, της συζύγου του κατηγορουμένου, καθώς και τρίτων προσώπων, εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο για την εξακρίβωση του εγκλήματος και συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις ότι απέκτησαν περιουσία που προέρχεται από το έγκλημα.

2. Η διάταξη του ανακριτή αποστέλλεται στην Τράπεζα της Ελλάδος, με την ευθύνη της οποίας διαβιβάζεται άμεσα στις τράπεζες που λειτουργούν στη χώρα. Αποστέλλεται επίσης στις λοιπές υπηρεσίες και ιδρύματα από όπου τυχόν ζητούνται στοιχεία. Τα στοιχεία αποστέλλονται άμεσα στον ανακριτή, εντός είκοσι (20) ημερών από τη διαβίβαση της διάταξης. Σε σύνθετες περιπτώσεις μπορεί να ζητείται εύλογη περαιτέρω προθεσμία από τον ανακριτή. Αν παραβιαστούν οι παραπάνω προθεσμίες ο ανακριτής επιβάλλει στα αρμόδια φυσικά πρόσωπα πρόστιμο από εκατό (100) έως

χίλια (1000) ευρώ. Γνωστοποιεί επίσης την καθυστέρηση στην εποπτεύουσα το εκάστοτε νομικό πρόσωπο αρχή, η οποία επιβάλλει διοικητικό πρόστιμο από χίλια (1000) έως εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ. Σε ιδιαίτερα επείγουσες περιπτώσεις, όταν πιθανολογείται ότι η καθυστέρηση μπορεί να βλάψει την ανάκριση ή να επιτρέψει την απόκρυψη, ανάλωση ή μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, ο ανακριτής, μετά από την έκδοση της διάταξης, μπορεί να αποκτά πρόσβαση στα απόρρητα που αίρονται και πριν ακόμη την αποστολή της διάταξης.

3. Τα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου αποστέλλονται στον ανακριτή σε ψηφιακή και συνοπτική έντυπη μορφή, με τρόπο που επιτρέπει την κατανόηση της εξέλιξης της περιουσιακής κατάστασης του κατηγορουμένου και των τρίτων τυχόν ελεγχόμενων προσώπων. Πριν από την κλήση του κατηγορουμένου σε απολογία, ο ανακριτής αποτυπώνει τα σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση ευρήματα σε ειδικό πίνακα, ο οποίος μαζί με τα υπόλοιπα στοιχεία αποτελεί τμήμα της δικογραφίας. Οι λεπτομέρειες σχετικά με το περιεχόμενο των πιο πάνω ψηφιακών αρχείων, του πίνακα και της διαδικασίας επιβολής προστίμων της παραγράφου 2 καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έπειτα από γνώμη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

4. Τα απόρρητα της παραγράφου 1 μπορούν να αρθούν με την παραπάνω διαδικασία, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη διακρίβωση του εγκλήματος.

Ο τίτλος του Πέμπτου Κεφαλαίου του δεύτερου τμήματος του τρίτου βιβλίου του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΤΡΑ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ

Μετά από το άρθρο 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθενται άρθρα 282Α, 282Β και 282Γ, ως εξής:

Άρθρο 282 Α

Δέσμευση περιουσιακών στοιχείων

1. Κατά τη διάρκεια της κύριας ανάκρισης, μετά από τη διερεύνηση της περιουσιακής κατάστασης του κατηγορουμένου κατά το άρθρο 259 Α, ο ανακριτής, μετά από σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, μπορεί να διατάσσει τη δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών, περιεχομένου τραπεζικών θυρίδων και άλλων περιουσιακών εν γένει στοιχείων του κατηγορουμένου ακινήτων, κινητών και όσων ακόμη έχουν άυλη μορφή, εφόσον συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τα περιουσιακά αυτά στοιχεία προέρχονται από ή σχετίζονται άμεσα με τη διερευνώμενη αξιόποινη πράξη ή ο κατηγορούμενος αποκόμισε όφελος από αυτήν. Η δέσμευση μπορεί να αφορά περιουσιακά στοιχεία και τρίτου φυσικού ή νομικού προσώπου, στο οποίο κατά τις υπάρχουσες ενδείξεις περιήλθε περιουσία από το έγκλημα, ή μεταβίβαστηκε τέτοια περιουσία με σκοπό την αποφυγή της αποστέρησης ή δήμευσής της, ιδίως όταν η μεταβίβαση έλαβε χώρα χωρίς αντάλλαγμα ή το αντάλλαγμα υπολείπεται εμφανώς της αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Σε ιδιαίτερα επείγουσες περιπτώσεις, όταν πιθανολογείται ότι η καθυστέρηση μπορεί να βλάψει την ανάκριση ή να επιτρέψει την απόκρυψη, ανάλωση ή μεταβίβαση του περιουσιακού στοιχείου, η δέσμευση μπορεί να διαταχθεί επί συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου και πριν από τη διερεύνηση της περιουσιακής κατάστασης του κατηγορουμένου. Η διάταξη εκδίδεται χωρίς προηγούμενη κλήση του κατηγορουμένου ή του τρίτου και δεν είναι απαραίτητο, με την εξαίρεση του εδαφίου β' της παρούσας παραγράφου, να αναφέρει

συγκεκριμένο λογαριασμό, τίτλο, χρηματοπιστωτικό προϊόν, θυρίδα, κινητό ή ακίνητο περιουσιακό στοιχείο. Η δέσμευση ισχύει από τη χρονική στιγμή της επίδοσης της διάταξης προς την οικεία υπηρεσία ή φυσικό ή νομικό πρόσωπο προς το οποίο απευθύνεται. Σε περίπτωση δέσμευσης ακινήτου, πλοίου ή αεροσκάφους η δέσμευση επέχει θέση κατάσχεσης και επιδίδεται στον αρμόδιο υποθηκοφύλακα ή προϊστάμενο κτηματολογικού γραφείου ή στον οικείο λιμενάρχη ή την υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας, οι οποίοι υποχρεούνται να προβούν την ίδια ημέρα σε σχετική σημείωση και να αρχειοθετήσουν το έγγραφο που τους επιδόθηκε.

2. Σε περίπτωση περισσότερων προσώπων η συνολική αξία των προς δέσμευση περιουσιακών στοιχείων που δεν προέρχονται από την αξιόποινη πράξη ούτε σχετίζονται άμεσα με αυτήν δεν μπορεί να υπερβαίνει την αξία του περιουσιακού οφέλους που φέρεται να έχει παραχθεί από το έγκλημα, εκτός αν τούτο κρίνεται απολύτως αναγκαίο με ειδική αιτιολογία που περιλαμβάνεται στη διάταξη. Σε κάθε περίπτωση η δέσμευση δεν μπορεί να καταλαμβάνει περιουσιακά στοιχεία αξίας υπέρτερης από το διπλάσιο του περιουσιακού οφέλους που φέρεται να παρήχθη από την αξιόποινη πράξη. Το ύψος της δέσμευσης αναφέρεται στη διάταξη του ανακριτή.

3. Επί περισσότερων περιουσιακών στοιχείων του ίδιου προσώπου προτιμάται η δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν αποκλειστικά στην κυριότητά του. Στις περιπτώσεις κοινών τραπεζικών λογαριασμών και άλλων κοινών περιουσιακών στοιχείων πρέπει να σταθμίζονται τα συμφέροντα των τρίτων συνδικαιούχων, ώστε η δέσμευση να μην εκτείνεται στη δική τους περιουσία, εφόσον πιθανολογείται ότι αυτή δεν συνδέεται με τη διερευνώμενη αξιόποινη πράξη.

4. Κατά την έκδοση της διάταξης του ανακριτή εξαιρούνται τα ποσά που είναι αναγκαία για την κάλυψη των αναγκών διαβίωσης του κατηγορουμένου και της οικογένειάς του, των εξόδων για τη νομική υποστήριξή του καθώς και των βασικών εξόδων για τη διατήρηση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων.

Άρθρο 282 Β

Αποτελέσματα και χρονική διάρκεια δέσμευσης - Προσφυγή

1. Από την έναρξη ισχύος της διάταξης δέσμευσης είναι άκυρη έναντι του δημοσίου κάθε διάθεση, διακίνηση ή επιβάρυνση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων. Αν η διάταξη αφορά ακίνητο, πλοίο ή αεροσκάφος, επέχει θέση κατάσχεσης.

2. Η διάταξη του προηγούμενου άρθρου επιδίδεται εντός προθεσμίας είκοσι (20) ημερών στον κατηγορούμενο ή στον τρίτο, οι οποίοι δύνανται να προσφύγουν με αίτησή τους προς το κατά τόπο αρμόδιο συμβούλιο πλημμελειοδικών ή εφετών, αν η ανάκριση διεξάγεται από εφέτη ανακριτή, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών, ζητώντας την άρση ή τον περιορισμό της διάταξης σε περιουσιακά στοιχεία μικρότερης αξίας. Η προσφυγή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της διάταξης.

3. Η διάταξη του προηγούμενου άρθρου μπορεί να ανακληθεί ή να μεταρρυθμιστεί και η δέσμευση να αρθεί ή να περιοριστεί αυτεπαγγέλτως από τον ανακριτή ή και με αίτηση εκείνου κατά του οποίου στρέφεται, αν προκύψουν νέα στοιχεία ή συντρέξουν ιδιαίτερες περιστάσεις στο πρόσωπο του ίδιου ή της οικογένειάς του. Το άρθρο 291 εφαρμόζεται αναλόγως.

4. Η κατά το προηγούμενο άρθρο δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων αίρεται αυτοδικαίως αν δεν εκδοθεί πρωτοβάθμια οριστική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου εντός χρονικού διαστήματος ενός (1) έτους από την έκδοση της διάταξης, αν πρόκειται για πλημμέλημα και τριών (3) ετών, αν πρόκειται για

κακούργημα. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση που η εκδίκαση της υπόθεσης ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 432 παράγραφος 1.

5. Κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση ως προς την ισχύ, διάρκεια ή έκταση της δέσμευσης επιλύεται από το κατά την παράγραφο 2 αρμόδιο συμβούλιο.

6. Η διάταξη του άρθρου 282Α και κάθε δικαιοδοτική κρίση σχετικά με την άρση, διατήρηση ή τον περιορισμό της δέσμευσης κοινοποιείται στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων από Εγκληματικές Πράξεις.

Άρθρο 282 Γ

Ικανοποίηση παθόντος με αποδέσμευση περιουσιακών στοιχείων

1. Σε κάθε περίπτωση δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων κατά τα άρθρα 282Α και 35Δ του παρόντος Κώδικα ή το άρθρο 48 Ν. 3691/2008, η προβλεπόμενη από τα άρθρα 197 Ε [ξέπλυμα] 384, 406Α ΠΚ, 9 έως 12 Ν ΧΧΧ [φορολογικά αδικήματα] και 45 Δ παρ. 2 και 4, και 308 Β' του παρόντος Κώδικα απόδοση του πράγματος ή η ικανοποίηση του παθόντος μπορεί να γίνει και με την απόδοση μέρους ή του συνόλου των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων. Για το σκοπό αυτό ο κατηγορούμενος ή το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η αξιόποινη πράξη ή κατά του οποίου στρέφεται η έγκληση ή η μήνυση και οποιοσδήποτε τρίτος που ενεργεί με εντολή και για λογαριασμό του μπορούν, με ανέκκλητη δήλωσή τους προς τον εισαγγελέα, να συναινέσουν στην απόδοση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων. Σε περίπτωση που για οποιοδήποτε λόγο δεν επιτευχθεί η κατά τις προηγούμενες διατάξεις εξάλειψη του αξιοποίνου, αποχή από την ποινική δίωξη ή συνδιαλλαγή, η δήλωση θεωρείται ως μη γενόμενη, εκτός αν το πρόσωπο που την υπέβαλε δηλώσει ρητά την επιθυμία του για την απόδοση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων. Η ίδια δήλωση μπορεί να υποβληθεί και ανεξαρτήτως των πιο πάνω προβλέψεων σε κάθε στάδιο της ποινικής δίκης, μέχρι και την έκδοση της απόφασης σε δεύτερο βαθμό.

2. Αν η δήλωση της παρ. 1 υποβληθεί στην προδικασία, αρμόδιο όργανο για την απόδοση των δεσμευμένων είναι το συμβούλιο πλημμελειοδικών. Σε κάθε άλλη περίπτωση για την τύχη των δεσμευμένων αποφασίζει το δικαστήριο με την τελειωτική απόφαση.

Στο άρθρο 310 του ΚΠΔ προστίθεται τρίτη παράγραφος ως εξής:

Άρθρο 310

Απόφαση ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία κτλ.

3. Στις περιπτώσεις της παραγράφου 1 το συμβούλιο αποφαινεται για την τύχη των περιουσιακών στοιχείων που έχουν δεσμευτεί. Αν παύσει οριστικά την ποινική δίωξη λόγω παραγραφής ή θανάτου του κατηγορουμένου το συμβούλιο αίρει τη δέσμευση και διαβιβάζει αντίγραφο της δικογραφίας στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις. Το ίδιο πράττει και στην περίπτωση που η δέσμευση είχε επιβληθεί σε βάρος τρίτου. Σε κάθε άλλη περίπτωση, από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1, η δέσμευση αίρεται και τα περιουσιακά στοιχεία αποδίδονται στους ιδιοκτήτες τους.

Στο άρθρο 315 ΚΠΔ προστίθεται πέμπτη παράγραφος και ο τίτλος του άρθρου αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 315

Απόλυση ή προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου - Διατήρηση, άρση ή περιορισμός της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων

5. Αν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης επιβλήθηκε δέσμευση περιουσιακών στοιχείων το συμβούλιο αποφασίζει για τη διατήρηση, την άρση ή τον περιορισμό της. Αν η δέσμευση έχει επιβληθεί σε βάρος τρίτου νομικού ή φυσικού προσώπου, σε βάρος του οποίου δεν έχει κινηθεί δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 197Α και 197Β του Ποινικού Κώδικα, το συμβούλιο, εφόσον πιθανολογεί ότι η περιουσία περιήλθε στο τρίτο πρόσωπο, ή ακόμη μεταβιβάστηκε σε αυτό και εκείνο γνώριζε ως ενδεχόμενο ή όφειλε να γνωρίζει κατά τη μεταβίβαση ότι η περιουσία που απέκτησε προέρχεται από αξιόποινη πράξη και ότι ο σκοπός της μεταβίβασής της ήταν η αποφυγή της αποστέρησης και δήμευσης αυτής, ιδίως όταν η μεταβίβαση έλαβε χώρα χωρίς αντάλλαγμα ή το αντάλλαγμα υπολείπεται εμφανώς της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, διατηρεί τη δέσμευση, ορίζει το τρίτο πρόσωπο μεσεγγυούχο της περιουσίας επιτρέποντάς του κάθε πράξη εκμετάλλευσής της πλην της εκποίησης ή διάθεσής της και διαβιβάζει αντίγραφο της δικογραφίας στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων από Εγκληματικές Πράξεις. Η κατά το προηγούμενο εδάφιο διατήρηση της δέσμευσης αίρεται αυτοδικαίως αν εντός δύο (2) ετών από την έκδοση του βουλεύματος δεν εκδοθεί απόφαση αστικού δικαστηρίου, κατά το άρθρο 2 Ν XXX [Υπηρεσία Ανάκτησης].

Μετά από το άρθρο 373 του ΚΠΔ προστίθεται νέο άρθρο 373 Α ως εξής:

Άρθρο 373 Α

Τύχη δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων

1. Με την τελειωτική απόφαση το δικαστήριο αποφασίζει για την τύχη των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων.
2. Σε περίπτωση αθώωσης του κατηγορουμένου το δικαστήριο αίρει τη δέσμευση και διατάσσει την απόδοση των περιουσιακών στοιχείων στον ιδιοκτήτη τους.
3. Σε περίπτωση καταδίκης, αν τα δεσμευμένα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται άμεσα από την αξιόποινη πράξη και συνιστούν την περιουσιακή ζημία που υπέστη το θύμα, αποδίδονται στο τελευταίο. Διαφορετικά αποφασίζεται η δήμευσή τους και η ανάθεση της διαχείρισής τους στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 68 Β παρ. 2 του Ποινικού Κώδικα.
4. Αν πρόκειται για περιουσιακά στοιχεία του άρθρου 68 Β παρ. 3 και 4 του Ποινικού Κώδικα το δικαστήριο, εφόσον επιβάλει την αποστέρηση αναθέτει τη διαχείρισή τους στην Υπηρεσία Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις.
5. Το δικαστήριο μπορεί να περιορίσει τη δήμευση ή την αποστέρηση σε μέρος των δεσμευθέντων περιουσιακών στοιχείων. Στην περίπτωση αυτή αίρει κατά τα λοιπά τη δέσμευση και διατάσσει κατά το σκέλος αυτό την απόδοση των περιουσιακών στοιχείων στον ιδιοκτήτη τους.

6. Σε περίπτωση οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής ή θανάτου του κατηγορουμένου το δικαστήριο αίρει τη δέσμευση και διαβιβάζει αντίγραφο της δικογραφίας στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις.

7. Αν από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι, πέραν των περιουσιακών στοιχείων που δεσμεύτηκαν κατά τα άρθρα 35Δ και 282Α ο κατηγορούμενος έχει στην κυριότητά του περιουσία που τελεί σε προφανή δυσαναλογία με τα νόμιμα εισοδήματά του, το δικαστήριο ενεργεί κατά το άρθρο 38, διαβιβάζοντας τη δικογραφία στον αρμόδιο εισαγγελέα ή τις φορολογικές αρχές. Αν πρόκειται για πράξη του άρθρου 187 ΠΚ επί της οποίας εκδίδεται καταδικαστική απόφαση, το δικαστήριο μπορεί στην περίπτωση αυτή να διατηρήσει τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων επί των οποίων δεν επιβάλλει αποστέρηση ή δήμευση και να αναθέσει την προσωρινή διαχείρισή τους στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις για χρονικό διάστημα ενός (1) έτους.

Μετά το άρθρο 545 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται νέο άρθρο 545 Α, ως εξής

Άρθρο 545 Α

Αποζημίωση λόγω δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων

1. Σε περίπτωση δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων που αποδόθηκαν με την τελειωτική απόφαση του δικαστηρίου στον κατηγορούμενο ή τρίτο, αυτοί έχουν δικαίωμα να εγείρουν αγωγή στα πολιτικά δικαστήρια, κατά τη διαδικασία των άρθρων 663 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, για κάθε ζημία από την ολική ή μερική στέρηση της περιουσίας τους.

2. Τα άρθρα 534, 535, 539 παρ. 2 και 3, 541, 543, 544 και 545 εφαρμόζονται αναλόγως.

Κατάργηση διατάξεων Ν 4312/2014 Ρύθμιση δεσμευμένων ή κατασχεμένων χρηματικών απαιτήσεων και μετρητών

Οι διατάξεις των άρθρων 1-9 Ν 4312/2014 καταργούνται.

Ν. 3691/2008

Δέσμευση από τον Πρόεδρο της Αρχής

Το άρθρο 47Ν 3691/2008 καταργείται και το άρθρο 48 του ίδιου νόμου αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 48

Δέσμευση περιουσιακών στοιχείων από τον Πρόεδρο της Αρχής

Όταν διεξάγεται έρευνα από την Α΄ Μονάδα, ο Πρόεδρος της Αρχής, εφόσον δεν διεξάγεται προδικαστική έρευνα για την ίδια υπόθεση και συντρέχει επείγουσα περίπτωση, μπορεί να διατάσσει τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, με τους όρους του άρθρου 282 Α και Β του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Η διάταξη ισχύει για δύο (2) μήνες και μπορεί να ανακληθεί από τον Πρόεδρο της Αρχής. Εφόσον ακολουθήσει προκαταρκτική εξέταση το συμβούλιο πλημμελειοδικών αποφασίζει για τη διατήρηση ή τον περιορισμό της διάταξης. Αν το σχετικό βούλευμα δεν εκδοθεί πριν από τη λήξη της διάρκειάς της, η διάταξη του Προέδρου αίρεται αυτοδικαίως. Αρμόδιο συμβούλιο για την προβλεπόμενη από το άρθρο 282 Β παρ. 2 του Κώδικα

Ποινικής Δικονομίας προσφυγή είναι το συμβούλιο πλημμελειοδικών του τόπου κατοικίας του κατηγορουμένου, εκτός αν έχει παραγγελθεί προκαταρκτική εξέταση, οπότε αρμόδιο είναι το οικείο δικαστικό συμβούλιο.

NOMOS XXX

Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις

Άρθρο 1

Σύσταση Υπηρεσίας Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις

1. Στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συστήνεται αυτοτελής Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις.

2. Στην Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις ανήκουν οι εξής ιδίως αρμοδιότητες:

α. Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που έχουν δημευτεί σύμφωνα με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, αν δεν συντρέχει περίπτωση απόδοσής τους.

β. Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποστερηθεί από το δράστη αξιόποινης πράξης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου και η διανομή τους στους δικαιούχους, στη βάση σχετικής δικαστικής απόφασης ή άλλου εκτελεστού τίτλου.

γ. Η αστική ανάκτηση αθέμιτου περιουσιακού οφέλους σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο 2. Η Υπηρεσία οφείλει να παρακολουθεί τις σχετικές υποθέσεις και να διασφαλίζει έγκαιρα τα συμφέροντα του Δημοσίου και πριν από την άσκηση αγωγής με κάθε πρόσφορο τρόπο, συμπεριλαμβανομένης της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων, ιδίως στις περιπτώσεις θανάτου του κατηγορουμένου ή οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής.

δ. Η προσωρινή διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που έχουν κατασχεθεί ή δεσμευτεί στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που εκκρεμεί.

ε. Η αποζημίωση θυμάτων αξιόποινων πράξεων, εκτός των εγκλημάτων που αναφέρονται στο άρθρο 1 Ν 3811/2009, για την αποζημίωση για τα οποία παραμένει αρμόδια η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης Θυμάτων Εγκληματικών Πράξεων.

στ. Η άσκηση αρμοδιοτήτων Εθνικής Υπηρεσίας Ανάκτησης Κεφαλαίων, κατά την έννοια του άρθρου 1 της Απόφασης 2007/845/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6^{ης} Δεκεμβρίου 2007. Οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται παράλληλα και σε συνεργασία με το Γ΄ Τμήμα της Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης του ΣΔΟΕ. Για το σκοπό αυτό ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κοινοποιεί στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντός μηνός από την ψήφιση του παρόντος νόμου και σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 και 3 της ίδιας Απόφασης, ότι η Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις αποτελεί το δεύτερο σημείο επαφής της Ελληνικής Δημοκρατίας.

ζ. Η υποβολή νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων για τη βελτίωση του συστήματος ανάκτησης και διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από αξιόποινες πράξεις.

3. Τα ειδικότερα θέματα που αφορούν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου καθώς και ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας της πιο πάνω Υπηρεσίας ρυθμίζονται με Προεδρικό Διάταγμα ύστερα από πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και Οικονομικών.

Άρθρο 2

Αστική ανάκτηση αθέμιτου περιουσιακού οφέλους

1. Σε περιπτώσεις δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων επί υποθέσεων για τις οποίες έπαυσε αργότερα οριστικά η ποινική δίωξη λόγω θανάτου του κατηγορουμένου ή παρέλευσης της προθεσμίας της παραγράφου, το Δημόσιο έχει δικαίωμα να διεκδικήσει τα περιουσιακά στοιχεία ή τα υποκατάστατά τους ή, αν αυτά δεν υπάρχουν, να αξιώσει την επιδίκαση ποσού μέχρι και την αξία τους, εφόσον αποδεικνύεται ότι προέρχονται από αξιόποινη πράξη.

2. Δικαίωμα αστικής ανάκτησης με το ίδιο περιεχόμενο διατηρεί το Δημόσιο και κατά του τρίτου φυσικού ή νομικού προσώπου, στο οποίο περιήλθε περιουσία από το έγκλημα, ή μεταβιβάστηκε τέτοια περιουσία με σκοπό την αποφυγή της αποστέρησης ή δήμευσής της, εφόσον το τρίτο πρόσωπο γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι τα περιουσιακά στοιχεία που απέκτησε ενδέχεται να προέρχονται από αξιόποινη πράξη και ότι σκοπός της μεταβίβασής τους ήταν η αποφυγή της δήμευσης ή της αποστέρησής τους. Το δικαστήριο μπορεί να περιορίσει την υπέρ του Δημοσίου ανάκτηση σε ύψος κατώτερο της αξίας της περιουσίας αν κρίνει ότι τούτο επιβάλλεται ώστε να αποτραπεί η υπέρμετρη επιβάρυνση του τρίτου.

3. Οι σχετικές αγωγές ασκούνται ενώπιον του κατά τόπο αρμόδιου Πολυμελούς Πρωτοδικείου από την Υπηρεσία του παρόντος νόμου, για λογαριασμό του Δημοσίου. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη διατήρηση της τυχόν διατηρηθείσας κατά το άρθρο 315 παράγραφος 5 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δέσμευσης, μέχρι την έκδοση της απόφασης.

Αιτιολογικές σκέψεις

1. Προδιάθεση

Η σημασία της ποινικής δήμευσης υπήρξε για πολλά έτη σχετικά περιορισμένη στην ελληνική έννομη τάξη. Η διάταξη του άρθρ. 76 ΠΚ διαμορφώθηκε σε ένα διαφορετικό σε σχέση με το σημερινό θεσμικό και κοινωνικό περιβάλλον, στο πλαίσιο του οποίου η ποινική καταστολή εκφραζόταν κυρίως από τις στερητικές της ελευθερίας ποινές.

Η δήμευση επιτελούσε ιδιάζουσα ανταποδοτική και στιγμιστική λειτουργία: επιβεβαίωνε την «επί της σκηνής του εγκλήματος» κατίσχυση της ποινικής καταστολής, με την αποξένωση του δράστη από τα άμεσα προϊόντα του εγκλήματος καθώς και τα αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για την τέλεσή του. Ήταν επομένως αποσυνδεδεμένη από μια λογική «εξισορρόπησης» κόστους-οφέλους, δεν καλούνταν μέχρι πρόσφατα να καταστήσει το έγκλημα ασύμφορο για το δράστη ούτε εκπλήρωνε συναφείς γενικοπροληπτικές σκοπιμότητες. Κάτι τέτοιο μπορούσε να επιτευχθεί στο ελληνικό ποινικό σύστημα ιδίως μέσω της απειλής της τυχόν προβλεπόμενης χρηματικής ποινής.

Έτσι εξηγείται ο παραδοσιακός περιορισμός της παρεπόμενης ποινής της δήμευσης στα ενσώματα πράγματα που παρήχθησαν από το έγκλημα ή χρησιμοποιήθηκαν για την τέλεσή του και ο περιθωριακός στην πράξη κυρωτικός ρόλος της στον χώρο των περιουσιακών εγκλημάτων.

Από την ψήφιση ωστόσο του ελληνικού Ποινικού Κώδικα το σχετικό διεθνές περιβάλλον έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά. Η ανάκτηση των εγκληματικών εσόδων εκλαμβάνεται ως ισότιμο διακύβευμα της ποινικής καταστολής -και- στο πεδίο της αντιμετώπισης του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς, αναγνωρίζεται δε σταδιακά και στην εγχώρια συζήτηση ως σημαντικός αντεγκληματικός στόχος. Η ευρύτερη ταυτότητά της από το θεσμό της δήμευσης καθιστά αναγκαία την οριοθέτησή τους, στο πλαίσιο μιας καινούριας πρόσληψης για το ρόλο του ποινικού μηχανισμού στην αφαίρεση του εγκληματικού οφέλους.

Υπό το φως των παραπάνω σκέψεων μπορεί να παρατηρηθεί ότι το ελληνικό δίκαιο στερούνταν εμφανώς επί πολλά έτη και στερείται σε μεγάλο βαθμό και σήμερα μιας γενικότερης στρατηγικής αντίληψης σε σχέση με την παρουσία που παράγει το -οικονομικό αλλά όχι μόνο- έγκλημα και την τύχη της στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι συναφείς εσωτερικές πρωτοβουλίες σπανίως -αν όχι ποτέ- συνοδεύονταν από ανάλογες ρυθμίσεις στο πεδίο της ανάκτησης εσόδων. Ενδεικτικό είναι εδώ το παράδειγμα του Ν 1608/1950, ο οποίος αν και εισήγαγε μια εξαιρετικά αυστηρή μεταχείριση σε επίπεδο στερητικών της ελευθερίας ποινών, αδιαφόρησε ωστόσο για την καθιέρωση ρυθμίσεων που θα εξέφραζαν ανάλογα αυξημένη προσοχή στο στόχο της επιστροφής στο δημόσιο των πόρων που αφαιρέθηκαν ή αποκτήθηκαν από εγκληματικές προσβολές σε βάρος του.

Ανεξαρτήτως επομένως πρόσφατων εξελίξεων σε διεθνές επίπεδο, που σε ένα βαθμό εξηγούν επιμέρους πρωτοβουλίες και του έλληνα νομοθέτη, μπορεί κανείς να πει ότι ούτως ή άλλως η ελληνική έννομη τάξη έπρεπε και πρέπει να εξοπλιστεί με ένα αξιόπιστο και δικαιοκρατικά οριοθετημένο σύστημα ανάκτησης των εγκληματικών εσόδων.

Οι πρόσφατες εξάλλου προσπάθειες του έλληνα νομοθέτη να παρακολουθήσει τις νέες διεθνείς τάσεις στο συζητούμενο πεδίο χαρακτηρίζονται κατά κανόνα από αποσπασματικότητα και θεσμική ανωριμότητα.

Επιχειρώντας να απαντήσει "εδώ κι εκεί" σε νέα προβλήματα και -πρωτίστως- να μην κατηγορηθεί για ασυνέπεια στις διεθνείς της δεσμεύσεις, η ελληνική έννομη τάξη όχι μόνο συνεχίζει να στερείται ενός συνεκτικού συστήματος ανάκτησης των εγκληματικών εσόδων, αλλά ρυθμίζει όμοια ζητήματα με διαφορετικό τρόπο σε επιμέρους ευκαιριακά πεδία, θολώνοντας έτσι το θεσμικό ρόλο της δήμευσης στη σύγχρονη ποινική καταστολή. Πλάι στην παραδοσιακή διάταξη του άρθρ. 76 ΠΚ αναπτύσσεται άναρχα ένα παράπλευρο γενικό μέρος για την ίδια θεματική, με επιμέρους ανόμοια χαρακτηριστικά και όλο και μεγαλύτερη εμβέλεια, ώστε να υπονομεύεται σταδιακά ο εξ ορισμού "γενικός" χαρακτήρας της ρύθμισης του ΠΚ.

Η πραγματικότητα αυτή ούτε την κατασταλτική αποτελεσματικότητα προωθεί, αφού οι ασαφείς και αντιφατικές διατάξεις δεν ευνοούν την εστίαση της προσοχής στην ανάκτηση των εγκληματικών κερδών, ούτε το κράτος δικαίου διαφυλάσσει.

2. Η αναγκαιότητα εισαγωγής ενός νέου συστήματος ανάκτησης των εγκληματικών εσόδων

Οι παραπάνω διαπιστώσεις επιτρέπουν τη διατύπωση της θέσης ότι η προσπάθεια αναμόρφωσης των ρυθμίσεων για τη δήμευση στο ελληνικό δίκαιο δεν μπορεί να περιοριστεί σε μια στείρα προσπάθεια "κάλυψης" των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας.

Προϋποτίθεται η διαμόρφωση ενός συνεκτικού "εθνικού" συστήματος ανάκτησης των εγκληματικών εσόδων, προσαρμοσμένου στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Τούτο αφορά κάθε μορφή εγκληματικής συμπεριφοράς που επιφέρει οικονομικά οφέλη, έχει ωστόσο πρόσθετη σημασία στους χώρους που ενδιαφέρουν ειδικότερα εδώ, τις πράξεις δηλ. διαφθοράς και τις προσβολές της δημόσιας περιουσίας. Μόνη π.χ. η επιβολή μιας στερητικής της ελευθερίας ποινής στο δράστη μιας υπεξαίρεσης σημαντικού ύψους είναι πιθανό, αν δεν συνοδεύεται από μέτρα και κυρώσεις που ακυρώνουν το προσπορισθέν όφελος, να συνεπάγεται ότι το έγκλημα, ακόμη κι αν υποστεί κανείς την προβλεπόμενη στέρηση της ελευθερίας του, συνεχίζει να "συμφέρει".

Η προσοχή άλλωστε στην έμπρακτη ανάκτηση των εγκληματικών εσόδων, πέραν της αντεγκληματικής της αναγκαιότητας, αποτελεί παράλληλα και όρο για το γενικότερο εξορθολογισμό των ποινικών κυρώσεων κατά του οικονομικού εγκλήματος.

Στο πλαίσιο μιας τέτοιας νέας στρατηγικής το ελληνικό δίκαιο οφείλει βεβαίως να σταθεί κριτικά και απέναντι στις συναφείς διεθνείς εξελίξεις, ώστε να μην εκπληρωθεί τυφλά η υποχρέωση συμμόρφωσης στις διεθνείς μας δεσμεύσεις.

Στις προκλήσεις αυτές επιχειρούν να ανταποκριθούν οι προτεινόμενες με το σχέδιο ρυθμίσεις, σύμφωνα με όσα ειδικότερα ακολουθούν.

3. Ενιαία "γενική" ρύθμιση και διασαφήνιση του αποκαταστατικού και κυρωτικού χαρακτήρα της αποστέρησης της περιουσίας του δράστη

Τα γενικά χαρακτηριστικά της δήμευσης (η αντικειμενική και υποκειμενική εμβέλειά της, η αναπληρωματική δήμευση, ο υποχρεωτικός ή δυνητικός χαρακτήρας της, η τύχη της επιλήψιμης περιουσίας όταν αυτή περιέρχεται σε τρίτο πρόσωπο στο οποίο δεν αποδίδεται αξιόποινη πράξη) ρυθμίζονται στο σχέδιο ενιαία στο γενικό μέρος του

ΠΚ, με αναφορά -και- στις ενδιαφέρουσες εδώ πράξεις διαφθοράς και προσβολές σε βάρος της περιουσίας του δημοσίου.

Επιχειρείται καταρχάς να αποτυπωθούν με ευκρίνεια οι διαφορετικές λειτουργίες με τις οποίες είναι συνδεδεμένη η δήμευση και εν γένει τα μέτρα που σχετίζονται με το προσπορισθέν από το έγκλημα περιουσιακό όφελος ή/και την επελθούσα ζημία.

Η επιστροφή στο κράτος -ή το εκάστοτε θύμα ενός οικονομικού εγκλήματος- του προσπορισθέντος από το δράστη οικονομικού οφέλους ενέχει κυρίως *αποκαταστατική* λειτουργία: η δέσμευση π.χ. και απόδοση του ποσού που αποκόμισε ο δράστης από μια απάτη ή υπεξαίρεση σε βάρος του δημοσίου αποτελεί αυτονόητο κατά κάποιο τρόπο πρόταγμα της έννομης τάξης, *απαλλαγμένο* καταρχήν, όταν ιδίως αφορά το άμεσο προϊόν της εγκληματικής συμπεριφοράς, από σοβαρά προβλήματα.

Στην ίδια αυτή προβληματική, της ανάκτησης δηλ. του άμεσου εγκληματικού περιουσιακού οφέλους, η αρχή της αναλογικότητας δεν φαίνεται να ασκεί καταρχήν επιρροή, ο δε υποχρεωτικός χαρακτήρας της δήμευσης μοιάζει επίσης επιβεβλημένος, με αναφορά στο άμεσο περιουσιακό προϊόν.

Ενόψει εξάλλου της παραδοσιακής στενής πρόσληψης της υφιστάμενης πρόβλεψης του ΠΚ, με αναφορά στα αντικείμενα που παράγονται το πρώτον από την εγκληματική πράξη, προτιμότερη κρίθηκε η παράλληλη διατήρηση σε ισχύ του άρθρου 76 παρ. 1 ΠΚ, με την ορθή τοποθέτησή του ωστόσο στο σχετικό με τις παρεπόμενες ποινές κεφάλαιο.

Σκόπιμη κρίθηκε περαιτέρω η ρητή ρύθμιση στο νόμο ότι η επιβολή δήμευσης είναι δυνατή και επί απόπειρας εγκλήματος, εφόσον με αυτή παρήχθη εγκληματική περιουσία, αλλά και η διατήρηση της κύρωσης ως μέτρου ασφαλείας, κατά το πρότυπο του άρθρ. 76 παρ. 2 ΠΚ.

Από την άλλη πλευρά, ο παραδοσιακός περιορισμός της δήμευσης στα ενσώματα άμεσα προϊόντα του εγκλήματος, μπορεί μεν να συνδέεται με την υπονόμηση της αποτελεσματικότητας της ποινικής καταστολής, χαρακτηρίζεται ωστόσο από το πλεονέκτημα ότι καθιστά ευχερέστερη τη διακριτή λειτουργία των θεσμών αστικής ικανοποίησης και ποινικής αντίδρασης στο έγκλημα. Από τη στιγμή όμως που αποφασίζει κανείς ότι ο ποινικός μηχανισμός δεν μπορεί να μένει γενικότερα αδιάφορος απέναντι στο προσπορισθέν περιουσιακό όφελος από μια αξιόποινη πράξη, εμφανίζεται απαραίτητη η διαμόρφωση ενός συστήματος που να επιτρέπει τη συναξιολόγηση και των αστικών παραμέτρων «διανομής» του περιουσιακού οφέλους.

Διότι είναι π.χ. πιθανό το περιουσιακό όφελος να «σώζεται» στην περιουσία του δράστη ή ακόμη αυτή να αρκεί για την ισόποση ανάκτηση του αρχικού εγκληματικού προϊόντος, πέραν όμως του εκάστοτε θύματος -ή ελλείψει αυτού- σχετικές αξιώσεις επί της ίδιας περιουσίας να διατηρούν και άλλοι δανειστές, θύματα ή μη άλλων αξιόποινων πράξεων που μπορεί να μη συμπεριλαμβάνονται στο θεματικό αντικείμενο της συγκεκριμένης ποινικής διαδικασίας. Η «προτίμηση» της ικανοποίησης του κράτους ή του θύματος από την ίδια περιουσία, δεν είναι λοιπόν σε κάθε περίπτωση δεδομένη.

Υπό το φως των σκέψεων αυτών, στο σχέδιο υιοθετούνται οι ακόλουθες λύσεις:

Στο δράστη αξιόποινης πράξης επιβάλλεται υποχρεωτικά η κύρωση της *αποστέρησης* της περιουσίας που αποκόμισε από το έγκλημα. Εφόσον το ίδιο αυτό περιουσιακό όφελος σώζεται αυτούσιο στην περιουσία του δράστη (π.χ. σε τραπεζική θυρίδα που

διατηρεί βρίσκεται το ποσό που αποκόμισε από την απάτη, στο κρησφύγετό του ανευρίσκονται αυτούσια τα χρήματα της ληστείας κ.λπ.), με την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης το δικαστήριο αποφασίζει την απόδοσή του στο θύμα, εφόσον τούτο το περιουσιακό όφελος ισοδυναμεί ή είναι τμήμα της περιουσιακής ζημίας που υπέστη το θύμα λόγω της αξιόποινης συμπεριφοράς. Τρίτα πρόσωπα, που δεν προέβαλαν στην ποινική δίκη τις αξιώσεις τους, διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής στα πολιτικά δικαστήρια, κατά το πρότυπο των άρθρων 310 παρ. 2 και 373 ΚΠΔ. Ο καταρχήν υποχρεωτικός χαρακτήρας της κύρωσης δεν πρέπει πάντως να αφαιρεί τη δυνατότητα από το δικαστή να προβαίνει σε κατάλληλες σταθμίσεις ώστε να σεβαστεί την αρχή της αναλογικότητας, ιδίως σε περιπτώσεις όπου ο προσπορισμός του παράνομου περιουσιακού οφέλους συνοδεύεται από μεγάλου ύψους περιουσιακή μετατόπιση σε βάρος του δράστη (π.χ. ανάθεση σύμβασης δημόσιου έργου κατόπιν δωροδοκίας ή συνέργειας σε απιστία και υλοποίηση της σύμβασης).

Αν το ανευρισκόμενο άμεσο περιουσιακό όφελος δεν συνιστά περιουσιακή προσβολή του θύματος ούτε συντρέχει περίπτωση απόδοσής του (π.χ. αμοιβή που έλαβε ο δράστης από τρίτο ή τον ηθικό αυτουργό για την τέλεση της αξιόποινης πράξης, το τίμημα που αποκτήθηκε από πώληση ναρκωτικών ουσιών κ.λπ.), το δικαστήριο πέραν της αποστέρησης αποφασίζει και τη δήμευσή του, την περιέλευση δηλ. της επιλήψιμης περιουσίας στο κράτος, συμπεριλαμβανομένων των υποκαταστάτων της και των κάθε είδους καρπών της.

Η διαχείριση και της συγκεκριμένης περιουσίας θα μπορούσε να ανατεθεί στην προτεινόμενη Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις (ΥΑΔ-ΠΕΠ), ώστε να διαμορφωθούν εντός αυτής αποτελεσματικοί μηχανισμοί αποζημίωσης θυμάτων από αξιόποινες πράξεις.

4. Καρποί και ανάμειξη με νόμιμα περιουσιακά στοιχεία - Μέσα τέλεσης του εγκλήματος

Εν μέρει κυρωτικό χαρακτήρα ενέχει η αφαίρεση των καρπών της "βρόμικης" περιουσίας ή/και νόμιμων περιουσιακών στοιχείων που αναμείχθηκαν με αυτήν. Η αποστέρησή τους κρίθηκε προτιμότερο να παραμείνει *δυνητική*, ώστε ο δικαστής να μπορεί να προβεί σε κατάλληλες σταθμίσεις, αφού κάποτε η αφαίρεση του συνόλου της περιουσίας του δράστη μπορεί να συνεπάγεται δυσανάλογη προσβολή.

Η απόδοση εξάλλου των περιουσιακών αυτών στοιχείων στο θύμα δεν συνιστά αυτονόητη επιλογή, όπως στην περίπτωση του άμεσου περιουσιακού οφέλους που προέρχεται από την συντελεσθείσα περιουσιακή προσβολή. Για τους λόγους που αναφέρθηκαν πιο πάνω και σχετίζονται ιδίως με την τυχόν αναγκαιότητα ικανοποίησης αξιώσεων τρίτων, το δικαστήριο θα πρέπει να περιορίζεται στην αποστέρηση των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων από το δράστη, η δε τελική τύχη τους να αποφασίζεται από την αστική δικαιοσύνη, με την προσωρινή ανάθεση της διαχείρισής τους στην αρμόδια Υπηρεσία Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις, σύμφωνα με όσα ειδικότερα αναπτύσσονται στον οικείο τόπο της πρότασης για τις μεταρρυθμίσεις στο δικονομικό πεδίο.

Δυνατότητα και όχι υποχρέωση δήμευσης προβλέπεται και με αναφορά στα *μέσα τέλεσης* του εγκλήματος, ώστε και πάλι ο δικαστής να μπορεί να προσαρμόσει κατάλληλα την ποινική απάντηση με σεβασμό στην αρχή της αναλογικότητας (βλ. π.χ. δήμευση μεταφορικών μέσων μεγάλης αξίας).

5. Η αναπληρωματική δήμευση

Ο θεσμός της *αναπληρωματικής* δήμευσης υποστηρίζεται από μια καταρχήν ορθή επιχειρηματολογία: δεν πρέπει να επιβραβεύεται ο δράστης εκείνος που καταφέρνει να αποκρύψει τη «βρόμικη» περιουσία ή ακόμη εκείνος που έχει αναλώσει το εγκληματικό προϊόν μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης. Στο μέτρο μάλιστα που η επιβολή της απαιτεί τη βέβαιη δικανική κρίση για τον προσπορισμό της αρχικής περιουσίας από το δράστη, η αναπληρωματική δήμευση δεν ελέγχεται καταρχήν για τα σοβαρά δικαιοκρατικά προβλήματα των εκτεταμένων εξουσιών δήμευσης.

Και υπό το φως ωστόσο της παρατήρησης αυτής η αναπληρωματική δήμευση δεν είναι *απαλλαγμένη* από προβλήματα. Το κατασταλτικό πλεονέκτημά της έναντι της χρηματικής ποινής έγκειται ασφαλώς στο γεγονός ότι με την επιβολή της το δικαστήριο εξασφαλίζει άμεσα την "ανάκτηση" των εγκληματικών εσόδων, χωρίς δηλ. να είναι αναγκαία η χρήση των μέτρων αναγκαστικής είσπραξης επί της περιουσίας του δράστη, όπως στην περίπτωση της χρηματικής ποινής.

Με τον τρόπο όμως αυτό αφήνονται και πάλι σημαντικά περιθώρια προσβολής της αρχής της αναλογικότητας. Η δήμευση π.χ. ενός ακινήτου του δράστη που αποκτήθηκε αποδεδειγμένα με νόμιμο τρόπο, όπως τούτο θα συμβαίνει όταν το δικαστήριο καταφεύγει στο θεσμό της αναπληρωματικής δήμευσης, συνδέεται με το ενδεχόμενο να δημεύεται -έστω και ποσοστιαία- ένα περιουσιακό στοιχείο σημαντικά υπέρτερης αξίας σε σχέση με το ύψος των εγκληματικών εσόδων ο υποχρεωτικός χαρακτήρας -και- της αναπληρωματικής δήμευσης στερεί και στην περίπτωση αυτή τον εφαρμοστή του δικαίου από την αναγκαία ευελιξία, ώστε να αποφύγει ακραίες λύσεις.

Ενόψει των ανωτέρω η συζητούμενη κύρωση προβλέπεται στο σχέδιο ως δυνατότητα και όχι υποχρέωση του δικαστή.

Περισσότερα ζητήματα θέτει ωστόσο η *τύχη* της περιουσίας που "αναπληρώνει" την δήμευση του -ελλείποντος- άμεσου περιουσιακού οφέλους. Καθώς πρόκειται εδώ για νόμιμη περιουσία του δράστη, η αξίωση του κράτους για την αποστέρησή της, ως ισοδύναμο μέτρο δήμευσης του περιουσιακού οφέλους, είναι πιθανόν να συνυπάρχει με αξιώσεις του θύματος είτε τρίτων προσώπων επί της ίδιας περιουσίας του δράστη. Η "προτίμηση" του κράτους για την υλοποίηση της αναπληρωματικής δήμευσης δεν είναι λοιπόν το ίδιο αυτονόητη.

Προτιμότερη εμφανίζεται γι' αυτό το λόγο και εδώ η επιλογή της *αποστέρησης* της σχετικής περιουσίας από την ιδιοκτησία του δράστη με την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης και η "παραπομπή" της διαχείρισής της στην προτεινόμενη Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις. Τα ενδιαφερόμενα μέρη θα μπορούν να παρουσιάσουν στην υπηρεσία αυτή τις αξιώσεις τους, ώστε, στη βάση σχετικής δικαστικής απόφασης, να ικανοποιηθούν από τη διανομή ή τη ρευστοποίησή της. Οι ειδικότερες ιεραρχήσεις και διαδικαστικοί κανόνες θα πρέπει ασφαλώς να αναπτυχθούν περαιτέρω στο θεσμικό πλαίσιο που θα διέπει την προτεινόμενη Υπηρεσία, με την κατάλληλη στάθμιση των παραμέτρων του ιδιωτικού ιδίως δικαίου.

6. Στάθμιση και συναξιολόγηση άλλων θεσμών ανάκτησης της εγκληματικής περιουσίας

Το σύνολο των πιο πάνω μορφών αποστέρησης και δήμευσης, αλλά και γενικότερα οι προβλέψεις για την ανάκτηση των εγκληματικών εσόδων πρέπει να συντονιστούν με παρεμφερείς θεσμούς και μέτρα της έννομης τάξης, τα οποία συνεπάγονται ομοίως τη στέρηση της περιουσίας και εκλαμβάνονται ως τέτοια από τον εκάστοτε ελεγχόμενο.

Η αναπληρωματική π.χ. δήμευση επιτελεί δυνητικά παρόμοιες λειτουργίες με τη χρηματική ποινή ώστε η σωρευτική επιβολή τους να μην εμφανίζεται πάντοτε δικαιολογημένη.

Κάποτε, άλλωστε, τόσο η δήμευση όσο και οι συμπληρωματικοί αυτής θεσμοί φαίνεται να αναλαμβάνουν λειτουργίες παραπέρα προσβολής της περιουσίας του δράστη, στον βαθμό που δεν επιβάλλονται με σημείο αναφοράς επαυξήσεις αυτής της περιουσίας, αλλά πλήττουν προϋφιστάμενα στοιχεία της. Μια τέτοια χαρακτηριστική περίπτωση ρυθμίζεται π.χ. στις παρ. 1, 2 και 4 του άρθρου 160 Ν. 2960/2001, που προβλέπουν αφενός την επιβολή δήμευσης στα εμπορεύματα-αντικείμενα της λαθρεμπορίας καθώς και σε κάθε μεταφορικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε για τη μετακίνηση αυτών και αφετέρου την επιβολή υποκατάστατης χρηματικής ποινής ισόποσης της αξίας CIF των αντικειμένων της λαθρεμπορίας, εφόσον τα τελευταία δεν καταστεί δυνατόν να δημευτούν, είτε π.χ. γιατί αναλώθηκαν ή πωλήθηκαν ή δεν βρέθηκαν είτε γιατί χρειάστηκε να αποδοθούν στον ιδιοκτήτη τους από την κατοχή του οποίου είχαν απομακρυνθεί με προηγούμενο αδίκημα (π.χ. κλοπή) που διέπραξε ο δράστης της λαθρεμπορίας. Σε περιπτώσεις όπως αυτή των προαναφερθεισών διατάξεων του Ν. 2960/2001, είναι πρόδηλό ότι ο δράστης δεν αποστερείται ωφελήματα που αποκόμισε παράνομα από την πράξη του (π.χ. τους τυχόν δασμούς και φόρους τους οποίους κατάφερε να διαφύγει μέσω της λαθρεμπορίας), αλλά αντικείμενα τα οποία ενδεχομένως είχε αποκτήσει νόμιμα (π.χ. εμπορεύματα τα οποία αγόρασε στο εξωτερικό) και σε κάθε περίπτωση προϋπήρχαν της τέλεσης του αδικήματος και δεν «παρήχθησαν» απ' αυτό. Όταν θεσπίζονται ρυθμίσεις όπως οι παραπάνω, είναι ορθότερο να παραιτείται ο νομοθέτης από την παράλληλη σωρευτική πρόβλεψη «κλασικών» χρηματικών ποινών, ενώ αν αυτές προβλέπονται τελικά, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τον εφαρμοστή του δικαίου κατά την επιμέτρησή τους και η πρόσθετη περιουσιακή προσβολή που ήδη επέρχεται στον δράστη, προκειμένου να τηρείται έτσι η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας.

Οι παραπάνω σκέψεις υποστηρίζουν επιμέρους επιλογές του σχεδίου με αναφορά στο χώρο του φορολογικού δικαίου και των διοικητικών εν γένει κυρώσεων χρηματικού χαρακτήρα.

7. Η πρόσβαση του κράτους στη «βρόμικη» περιουσία του "τρίτου"

Το συγκεκριμένο πρόβλημα συνδέεται καταρχήν με το εύρος του αξιοποίνου που υιοθετεί μια έννομη τάξη για το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος.

Υπό το καθεστώς μιας ευρείας προσέγγισης, όπου πράξη νομιμοποίησης καταφάσκεται για κάθε επαφή με το εγκληματικό προϊόν, η κατασταλτική αναγκαιότητα για τη δήμευση σε βάρος του "τρίτου" περιορίζεται, αφού η επιβολή της κύρωσης θα είναι δυνατή σε βάρος του τελευταίου ως δράστη αξιόποινης πράξης. Η ίδια αναγκαιότητα συρρικνώνεται ακόμη περισσότερο στις περιπτώσεις που προβλέπεται ευθύνη για ζέπλυμα από αμέλεια.

Ωστόσο το αξιοποίνιο της νομιμοποίησης εσόδων όχι μόνο δεν πρέπει να διευρυνθεί, αλλά αντιθέτως είναι ενδεδειγμένο να εστιαστεί ιδίως σε πράξεις "γνήσιας" νομιμοποίησης, σκόπιμης δηλ. συγκάλυψης ή επιχείρησης συγκάλυψης της προέλευσης της «βρόμικης» περιουσίας. Σε κάθε περίπτωση αναγκαία εμφανίζεται η απαίτηση για τη βέβαιη γνώση του επιλήψιμου χαρακτήρα της περιουσίας ως προϋπόθεση για τη θεμελίωση ποινικής ευθύνης του τρίτου που την αποκτά.

Υπό την εκδοχή αυτή, που υιοθετείται στο σχέδιο, παραμένει το πρόβλημα αν το κράτος μπορεί και πρέπει να έχει πρόσβαση σε περιουσιακά στοιχεία που προέρχονται αποδεδειγμένα από αξιόποινη πράξη, έχουν ωστόσο μεταβιβαστεί σε πρόσωπα στα οποία δεν μπορεί να αποδοθεί ποινική ευθύνη για ξέπλυμα.

Στο πεδίο αυτό θα πρέπει κανείς να διακρίνει καταρχάς αν στην περιουσία του δράστη σώζεται το τυχόν αντίτιμο που εισέπραξε για τη μεταβίβαση της επιλήψιμης περιουσίας στον τρίτο. Στο μέτρο που η δήμευση τούτου του υποκατάστατου είναι εφικτή, ή ακόμη αν ο ίδιος δράστης διαθέτει επαρκή περιουσία που επιτρέπει την επιβολή της αναπληρωματικής δήμευσης, δεν φαίνεται να υπάρχει αναγκαιότητα πρόσβασης -και- στην περιουσία του τρίτου².

Για τις περιπτώσεις τώρα που ο τρίτος ούτε για ξέπλυμα μπορεί να ελεγχθεί ή ακόμη δεν είναι δυνατή η επιβολή ισοδύναμης δήμευσης σε βάρος του δράστη (με τη δήμευση δηλ. του υποκατάστατου τυχόν ανταλλάγματος ή την επιβολή αναπληρωματικής δήμευσης, ισάξιας του τιμήματος μεταβίβασης του περιουσιακού στοιχείου στον τρίτο), ενδεδειγμένη κρίθηκε η δέσμευση της περιουσίας του τρίτου από το ποινικό δικαστήριο και η παραπομπή της διαχείρισής της στην προτεινόμενη Υπηρεσία Ανάκτησης και Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις. Η τελική απόφαση για την τύχη της περιουσίας θα πρέπει να λαμβάνεται από την αστική δικαιοσύνη, κατόπιν άσκησης σχετικής αγωγής από το Δημόσιο και τη συναξιολόγηση των δικαιωμάτων τυχόν άλλων προσώπων που θα μπορούν να παρέμβουν στη σχετική διαδικασία ή να ασκήσουν αυτοτελή ένδικα βοηθήματα. Παρόμοια αγωγή θα πρέπει να ασκείται από το δημόσιο και στην περίπτωση που η περιουσία δεν σώζεται, επειδή έχει αναλωθεί ή μεταβιβαστεί περαιτέρω.

Η επιφύλαξη της αρμοδιότητας στην αστική δικαιοσύνη ευνοείται από το χαρακτήρα των προς κρίση ζητημάτων (καλή πίστη του τρίτου, συνθήκες κτήσης της περιουσίας, εύλογος χαρακτήρας του τυχόν ανταλλάγματος κ.λπ.), αποφορτίζει την στέρηση της περιουσίας από το στίγμα της ποινικής διαδικασίας, παρέχοντας έτσι μια ικανοποιητικότερη δογματικά λύση σε σχέση με τις υφιστάμενες προβλέψεις, ενώ ενσωματώνει ομαλά τις σχετικές ενωσιακές ρυθμίσεις στο ελληνικό δίκαιο³.

Καθώς εξάλλου η ιδιότυπη αυτή δέσμευση της περιουσίας και η παραπομπή του ζητήματος στην προτεινόμενη Υπηρεσία μπορεί να συνεπάγεται μακρόχρονη επιβάρυνση των εμπλεκόμενων προσώπων, σκόπιμος κρίθηκε ο καταρχήν υποχρεωτικός διορισμός του «τρίτου» ως μεσεγγυούχου της δεσμευμένης περιουσίας. Εξίσου σκόπιμη είναι και η εν γένει αναζήτηση εναλλακτικών μέτρων που να καθιστούν κατά το δυνατό εφικτή τη χρήση της περιουσίας μέχρι την οριστική διευθέτηση του ζητήματος (π.χ. παροχή ισόποσης εμπράγματης εξασφάλισης και «απελευθέρωση» του περιουσιακού στοιχείου, εφόσον δεν πρόκειται για ακίνητο αλλά για επιχείρηση, ομόλογο κ.λπ.). Τα ζητήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν με ειδικότερες ρυθμίσεις στο πλαίσιο λειτουργίας της προτεινόμενης εδώ Υπηρεσίας.

Η ίδια δυνατότητα πρόσβασης στην περιουσία επιφυλάσσεται τέλος και στην περίπτωση που το προϊόν του εγκλήματος περιέρχεται απευθείας σε τρίτο νομικό ή

² Το στοιχείο του ανταλλάγματος επιχειρείται να αξιοποιηθεί και στο άρθρ. 6 της πρόσφατης Οδηγίας 2014/42/ΕΕ.

³ Βλ. άρθρ. 6 της Οδηγίας 2014/42/ΕΕ, καθώς και τη σκέψη 10 του Προοιμίου, σύμφωνα με την οποία "Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να παραπέμπουν διαδικασίες δήμευσης που συνδέονται με ποινική υπόθεση σε όποιο δικαστήριο είναι αρμόδιο".

φυσικό πρόσωπο, δίχως δηλ. να μεσολαβεί μεταβίβαση από το δράστη του εγκλήματος.

8. Θάνατος του κατηγορουμένου - Περάτωση ή αναστολή της ποινικής διαδικασίας χωρίς κρίση για την ενοχή

Η επιβολή της δήμευσης από το συμβούλιο που παύει οριστικά την ποινική δίωξη λόγω του θανάτου του κατηγορουμένου δεν είναι και υπό το ισχύον καθεστώς άγνωστο διαδικαστικό ενδεχόμενο στην ελληνική ποινική δικονομία: προβλέπεται στο άρθρ. 310 παρ. 2 ΚΠΔ, αφορά ωστόσο αποκλειστικά τη δήμευση ως μέτρο ασφαλείας, ώστε να παρέχεται εύλογα στο δικαστικό συμβούλιο η λειτουργική αρμοδιότητα να δημεύσει τα επικίνδυνα αντικείμενα παρά την υποχρεωτική εκκαθάριση της υπόθεσης στο πρώτο αυτό διαδικαστικό στάδιο, σε συμφωνία με τις προβλέψεις του άρθρ. 76 παρ. 2 ΠΚ. Παρόμοια δυνατότητα αναγνωρίζεται ομόθυμα επί αρχαιοθέτησης της μήνυσης για οποιονδήποτε λόγο από τον εισαγγελέα, με τις δυσκολίες εκεί να εντοπίζονται στην οριοθέτηση του οργάνου -εισαγγελέα ή δικαστικού συμβουλίου- που είναι αρμόδιο να διατάξει τη δήμευση.

Η αναγκαιότητα ωστόσο κρατικής «πρόσβασης» στη βρόμικη περιουσία επί θανάτου του «ωπαιτίου» δεν αντιμετωπίζεται ικανοποιητικά από τις γενικές αυτές διατάξεις, παρόλο που είναι κάποτε από ουσιαστική άποψη αναντίρρητη (π.χ. ανεύρεση στο λογαριασμό κρατικού λειτουργού εκατομμυρίων ευρώ μετά από το θάνατό του και σε χρόνο που αυτός έχει ήδη καταδικαστεί για ξέπλυμα με βασικό έγκλημα τη δωροληψία στον πρώτο βαθμό).

Ο έλληνας νομοθέτης επιχείρησε να ρυθμίσει τη γενικότερη αυτή ύλη στο πλαίσιο του άρθρ. 46 παρ. 3 Ν 3691/2008, καθιερώνοντας παράλληλα την αρμοδιότητα του δικαστικού συμβουλίου για όλες τις περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης δηλ. αυτής κατά την οποία διαπιστώνεται ότι ο θάνατος του κατηγορουμένου επήλθε πριν από την άσκηση της ποινικής δίωξης⁴.

Το πρόβλημα όμως δεν έγκειται τόσο στη διευθέτηση των ζητημάτων αρμοδιότητας αλλά στο γεγονός ότι καθώς δεν μπορούν να ανιχνευθούν και στην περίπτωση αυτή χαρακτηριστικά επικινδυνότητας της «επιλήψιμης» περιουσίας, είναι αδύνατη η θεμελίωση της επιβολής της δήμευσης ως μέτρου ασφαλείας. Ενόψει λοιπόν της παραδεδεγμένης δυαδικής πρόσληψης της δήμευσης, στη βάση του άρθρ. 76 ΠΚ, η προβλεπόμενη υποχρέωση του δικαστικού συμβουλίου εμφανίζεται και εδώ δογματικά μετέωρη: το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο καλείται ουσιαστικά να λάβει θέση για το αν πράγματι τελέστηκε πράξη νομιμοποίησης, αν η περιουσία προήλθε από αυτήν ή από κάποιο βασικό έγκλημα και να ελέγξει γενικά τις λοιπές ουσιαστικές προϋποθέσεις επιβολής μιας παρεπόμενης ποινής, χωρίς την παρουσία κατηγορουμένου και με ανοικτό το ενδεχόμενο το πρόσωπο για το οποίο πρόκειται να μην είχε ποτέ τη δυνατότητα, πριν από το θάνατό του, να εκθέσει τις απόψεις του για την ουσία της υπόθεσης. Πρόκειται επομένως και πάλι για γενική προβληματική που πρέπει να αντιμετωπιστεί ενιαία στην έννομη τάξη.

Συναφής με την θεματική αυτή, αναφερόμενη σε περιπτώσεις φυγής ή ασθένειας του κατηγορουμένου, είναι η διάταξη του άρθρ. 4 παρ. 2 της νέας Οδηγίας για τη δήμευση, που δεν μπορεί πάντως να χαρακτηριστεί επιτυχής. Προβλέπεται εκεί ότι

⁴ Στο ενδεχόμενο αυτό αναφέρεται προφανώς η διατύπωση περί απαράδεκτης ποινικής δίωξης, καθώς παρά την καθολικά σχεδόν υποστηριζόμενη γνώμη για την αναλογική εφαρμογή του άρθρ. 79 ΚΠΔ στην περίπτωση αυτή, έχει πάντως υποστηριχθεί και η εκδοχή του απαράδεκτου (ΠλημΠειρ 12/1962, ΠοινΧρ 1962, 511).

"όταν η δήμευση βάσει της παραγράφου 1 δεν είναι δυνατή, τουλάχιστον όταν αυτό οφείλεται σε ασθένεια ή φυγή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή η δήμευση οργάνων και προϊόντων του εγκλήματος στις περιπτώσεις όπου έχουν κινηθεί ποινικές διαδικασίες που αφορούν ποινικό αδίκημα το οποίο μπορεί, αμέσως ή εμμέσως, να οδηγήσει σε οικονομικό όφελος και οι εν λόγω ποινικές διαδικασίες θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει σε ποινική καταδίκη αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ήταν σε θέση να παραστεί σε δίκη".

Η υβριδική αυτή πιθανολόγηση της ποινικής καταδίκης "αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ήταν σε θέση να παραστεί σε δίκη" είναι ασυμβίβαστη με την αρχή της ενοχής και θίγει το τεκμήριο αθωότητας, καθώς οδηγεί στην επιβολή μιας ποινικής κύρωσης δίχως δίκη.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων φυγής ή ασθένειας του κατηγορουμένου, το ελληνικό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα εκδίκασης της υπόθεσης με την εκπροσώπηση ή και ερήμην του, ώστε να μην απαιτούνται πρόσθετες ειδικές ρυθμίσεις, αφού κατά την εκδίκαση της υπόθεσης το δικαστήριο μπορεί να εφαρμόσει -και- τις σχετιζόμενες με τη δήμευση διατάξεις. Αν τώρα πρόκειται για κατηγορούμενο άγνωστης διαμονής στον οποίο αποδίδεται κακουργηματική πράξη, η αναστολή της διαδικασίας και η δυνατότητα επιβολής δήμευσης στο μέλλον φαίνεται καταρχήν να εκπληρώνουν τη συναφή κατασταλτική αναγκαιότητα, διατηρουμένης της τυχόν δέσμευσης της επιλήψιμης περιουσίας. Θα μπορούσε μόνον να σκεφτεί κανείς εδώ τη διαχείριση και τούτης της περιουσίας από την προτεινόμενη Υπηρεσία Διαχείρισης, ώστε να αποφεύγεται η αχρήστευση επί μακρό χρόνο σημαντικών περιουσιακών στοιχείων. Το ίδιο ισχύει και στις περιπτώσεις που η ασθένεια του κατηγορουμένου συνίσταται στη διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών του και οδηγεί στην αναστολή της διαδικασίας, κατ' άρθρ. 80 ΚΠΔ. Η αστική διαδικασία για την κρίση των σχετικών δικαιωμάτων των τρίτων μπορεί να προχωρήσει ούτως ή άλλως κανονικά στις σχετικές περιπτώσεις και να οδηγήσει ακόμη και σε πρόωρη σε σχέση με την ποινική διαδικασία διανομή της περιουσίας εφόσον εξασφαλιστεί σχετικός εκτελεστός τίτλος.

Για τις περιπτώσεις τώρα θανάτου του κατηγορουμένου, προτιμότερη κρίθηκε και πάλι η ανάθεση του όλου ζητήματος στην Υπηρεσία Διαχείρισης Περιουσίας από Εγκληματικές Πράξεις και η τελική διανομή της περιουσίας στη βάση σχετικών αποφάσεων της αστικής δικαιοσύνης κατόπιν προσφυγής των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των συγγενών του κατηγορουμένου, του Δημοσίου ή και τυχόν τρίτων προσώπων. Καθώς το ποινικό δικαστήριο δεν θα έχει ελέγξει εδώ τη συνδρομή ή μη σχετικών ενδείξεων, για τον "επιλήψιμο" χαρακτήρα της περιουσίας, η διαβίβαση του φακέλου στην ίδια Υπηρεσία από τον ποινικό δικαστή πρέπει να συνδυάζεται με την άρση της τυχόν υφιστάμενης ποινικής δέσμευσης. Επείγουσες καταστάσεις, στο διάστημα ιδίως μετά από την οριστική παύση της ποινικής δίωξης και μέχρι την εκδίκαση της αγωγής, μπορούν να αντιμετωπιστούν με τα μέσα του αστικού δικαίου, ιδίως με την κατάθεση αίτησης ασφαλιστικών μέτρων.

9. Η "εκτεταμένη" δήμευση

Η αυξημένη προσοχή στην αφαίρεση των εγκληματικών εσόδων έχει οδηγήσει αρκετές ευρωπαϊκές έννομες τάξεις στην υιοθέτηση των λεγόμενων "εκτεταμένων εξουσιών δήμευσης", στο πλαίσιο των οποίων, με αφορμή ουσιαστικά την εκάστοτε ερευνώμενη υπόθεση, επιχειρείται η συνολικότερη "τιμώρηση" του δράστη για τη

διαφαινόμενη εξακολουθητική παρελθούσα εγκληματική συμπεριφορά του, που δεν αποτελεί πάντως καθαυτήν αντικείμενο της ποινικής απόδειξης.

Η λογική αυτή υιοθετείται πλέον και στη διάταξη του άρθρ. 5 της Οδηγίας 2014/42/ΕΕ, κατά την οποία το δικαστήριο επιβάλλει τη σχετική κύρωση εφόσον *"κρίνει, βάσει των περιστάσεων της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών και των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων, όπως ότι η αξία του περιουσιακού στοιχείου είναι δυσανάλογη προς το νόμιμο εισόδημα του καταδικασθέντος, ότι το συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο αποκτήθηκε μέσω εγκληματικής δραστηριότητας"*.

Πρόκειται και εδώ για ιδιαίτερα προβληματική ρύθμιση, η αυτούσια ενσωμάτωση της οποίας στο ελληνικό δίκαιο, με τη σχετική ανάθεση επιβολής της κύρωσης στον ποινικό δικαστή, δεν είναι συνταγματικά εφικτή, καθώς θα συνεπαγόταν την τιμώρηση στη βάση πιθανολόγησης για πράξεις μάλιστα που δεν αποτελούν καν αντικείμενο διερεύνησης της ποινικής δίκης.

Συμβατή με το ενωσιακό δίκαιο και σκόπιμη εμφανίζεται μόνο η υποχρέωση του ποινικού δικαστή, εφόσον κάτι τέτοιο εμφανίζεται αναγκαίο λόγω των δυσανάλογων περιουσιακών στοιχείων που έχει στην κυριότητά του ο δράστης, για την παραπομπή της υπόθεσης στις αρμόδιες φορολογικές αρχές ή/και την Εισαγγελία Οικονομικού Εγκλήματος και Διαφθοράς, με σκοπό την περαιτέρω διερεύνηση τυχόν ευθύνης για το έγκλημα της φοροδιαφυγής ή άλλες αξιόποινες πράξεις. Στο πλαίσιο των ερευνών γι' αυτές θα είναι εφικτή η περαιτέρω δέσμευση ή/και δήμευση των επιλήψιμων περιουσιακών στοιχείων, επί των οποίων το παραπέμπον την υπόθεση ποινικό δικαστήριο θα μπορούσε να διατηρεί την τυχόν επιβληθείσα κατά την προδικασία δέσμευση, για τις περιπτώσεις οργανωμένης εγκληματικότητας, κατ' ανώτατο όριο για ένα έτος.

Προϋπόθεση πάντως για την εφαρμογή μια παρόμοιας πρόβλεψης θα ήταν η πραγματική διερεύνηση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων των εμπλεκόμενων σε σοβαρές τουλάχιστον υποθέσεις με περιουσιακό αντικείμενο, σύμφωνα με όσα ακολουθούν.

10. Δικονομικές παρεμβάσεις

Η υλοποίηση κάθε στρατηγικής για την ανάκτηση των εγκληματικών εσόδων προϋποθέτει, πέρα από ουσιαστικού χαρακτήρα παρεμβάσεις, την εγκαθίδρυση ενός συνεκτικού συστήματος για τον έγκαιρο και αποτελεσματικό έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων των εμπλεκόμενων προσώπων, καθώς και των συγγενών τους. Οι προς θεσμοθέτηση προτεινόμενες ειδικές εισαγγελίες, ο ουσιαστικός συντονισμός τους από αντεισαγγελέα του ΑΠ, και το απασχολούμενο σ' αυτές εξειδικευμένο προσωπικό μπορεί να συμβάλουν ώστε η σχετική επικοινωνία με τις εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές ανά την επικράτεια (Τράπεζες, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Τράπεζα της Ελλάδος, Υποθηκοφυλακεία και Κτηματολογικά Γραφεία, Επιτροπή του άρθρ. 3 Α Ν 3213/2003) να βελτιωθεί και να υφίσταται έτσι πραγματική δυνατότητα κατανόησης και αξιοποίησης των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων. Σκόπιμη εμφανίζεται στο πεδίο αυτό η κατάρτιση ειδικού λογισμικού που θα επιτρέπει την ομοιόμορφη ηλεκτρονική αποστολή των στοιχείων από όλες τις τραπεζικές εταιρείες και ιδίως την εύκολη επεξεργασία τους (με τη δυνατότητα π.χ. εντοπισμού των "νέων" καταθέσεων ανά ορισμένο χρονικό διάστημα, με τη συσχέτιση δεδομένων από περισσότερους λογαριασμούς).

Οι βελτιώσεις αυτές δεν έχουν μόνον σημασία για την υλοποίηση του στόχου της ανάκτησης του περιουσιακού οφέλους, μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στην ίδια τη δίκαιη διερεύνηση και εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων.

Η διακριτή αυτή στόχευση πρέπει να αναγνωριστεί στο πλαίσιο των προδικαστικών ερευνών, συμπεριλαμβανομένης της προκαταρκτικής εξέτασης και να μην εκλαμβάνεται σε κάθε περίπτωση ως αναγκαίο προστάδιο της δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων. Πρέπει γι' αυτό να διερευνηθεί η δυνατότητα σύστασης και λειτουργίας στους κόλπους κάθε εισαγγελίας -και πάντως κατ' ελάχιστο στις υπαγόμενες στην προτεινόμενη εδώ Εισαγγελία Οικονομικού Εγκλήματος και Διαφθοράς προδικαστικές δομές- Ειδικού Τμήματος Διερεύνησης της Περιουσιακής Κατάστασης και Ανάκτησης των Εγκληματικών Εσόδων και η εγκαθίδρυση ενός θεσμικού πλαισίου συνεργασίας του με όλες τις πιο πάνω αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς.

Προς την ίδια αυτή κατεύθυνση κρίσιμος παραμένει ο γενικότερος εκσυγχρονισμός της διοίκησης όπως π.χ. η λειτουργία μιας κεντρικής τράπεζας δεδομένων για την ακίνητη περιουσία ανά την επικράτεια κ.λπ.. Η υλοποίηση του ίδιου στόχου θα μπορούσε επίσης να προωθηθεί με την ανάπτυξη ενός θεσμικού πλαισίου μόνιμης συνεργασίας των εισαγγελικών και δικαστικών αρχών με τις υπηρεσίες του ΣΔΟΕ ή/και της Αρχής του Ν 3691/2008 (π.χ. εγκαθίδρυση ομοιόμορφης ηλεκτρονικής φόρμας για την περιουσιακή κατάσταση των ερευνώμενων προσώπων).

Η πρόσβαση στα πιο πάνω στοιχεία θα πρέπει να διασφαλίζεται και στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης, με την έκδοση σχετικής διάταξης του Εισαγγελέα Εφετών. Η απόφαση για την τυχόν πρώιμη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, η δυνατότητα για την οποία θα πρέπει να αναγνωριστεί και στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης εφόσον η παραγγελία αφορά κακουρηγηματική πράξη, ανατίθεται στον αρμόδιο εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς, σκόπιμο είναι ωστόσο η τυχόν παράτασή της πέραν ενός σύντομου χρονικού διαστήματος να αποφασίζεται από το δικαστικό συμβούλιο. Το μοντέλο αυτό είναι προτιμότερο να υιοθετηθεί με γενική ρύθμιση στο σώμα του ΚΠΔ και να καταλαμβάνει το σύνολο των συζητούμενων εδώ εγκληματικών συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, επιλογή που θα μπορούσε άλλωστε να υιοθετηθεί με αναφορά στο σύνολο των κακουρηγημάτων. Όπως και στην περίπτωση της δήμευσης, έτσι και προκειμένου για το επαχθές μέτρο της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, δεν φαίνεται να δικαιολογείται η διατήρηση διάσπαρτων επιμέρους προβλέψεων, με διαφορετικές προϋποθέσεις και μέσα άμυνας, ανάλογα με την υπό διερεύνηση εκάστοτε αξιόποινη πράξη.

Απαραίτητη βέβαια προϋπόθεση για την υλοποίηση μιας τέτοιας κατεύθυνσης θα ήταν, από την άλλη πλευρά, η συνειδητοποίηση στην πράξη του επαχθούς χαρακτήρα του συζητούμενου δικονομικού μέτρου και η δικαιοκρατική ρύθμισή του.

Στο ίδιο αυτό πλαίσιο θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τα σοβαρά προβλήματα αρμοδιότητας που έχουν ανακύψει αναφορικά με τις συναφείς ρυθμίσεις του Ν 3691/2008 και την εκεί παρεχόμενη εξουσία του Προέδρου της Αρχής του άρθρ. 7 Α να προβαίνει σε πρώιμη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων προερχόμενων από "ύποπτες" συναλλαγές. Υφίστανται πράγματι εξαιρετικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες η λειτουργία του "προληπτικού" πόλου της νομοθεσίας για το ξέπλυμα χρήματος μπορεί να τεκμηριώσει την ανάγκη πρώιμης δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, πριν ακόμη την έναρξη της προδικαστικής διερεύνησης για το ξέπλυμα ή/και τη βασική εγκληματική δραστηριότητα (π.χ. αναγγελία στην Αρχή εμβάσματος

εκατομμυρίων ευρώ από υπάλληλο μη δικαιολογούντα στοιχειωδώς την προέλευση των χρημάτων). Η ανάθεση της σχετικής εξουσίας και για τις περιπτώσεις αυτές στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, πέρα από άλλα προβλήματα, θα ματαίωση τη δυνατότητα άμεσης αντίδρασης, ακόμη και όταν βάσιμα πιθανολογείται πως τα ίχνη του "βρόμικου" χρήματος μπορεί να χαθούν άμεσα.

Σκοπιμότερη εμφανίζεται για το λόγο αυτό η διατήρηση μεν της σχετικής εξουσίας του Προέδρου της Αρχής, κατά το άρθρ. 48 παρ. 5 Ν 3691/2008, με τη ρητή ωστόσο πρόβλεψη ότι η σχετική διάταξη για το «πάγωμα» των περιουσιακών στοιχείων έχει περιορισμένη χρονική διάρκεια, για την παράταση της οποίας αποκλειστικά αρμόδιο θα είναι και πάλι το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, στο πλαίσιο της ακολουθούσας προκαταρκτικής εξέτασης που θα πρέπει για το λόγο αυτό να παραγγέλλεται άμεσα από τον αρμόδιο Εισαγγελέα. Η τυχόν διατηρούμενη δέσμευση θα μπορεί να ανακληθεί ή μεταρρυθμιστεί με τις ίδιες γενικές προϋποθέσεις που προβλέπονται στο σχέδιο.

Στο πεδίο τώρα της κύριας ανάκρισης, σκόπιμη εμφανίζεται η αναγνώριση της δυνατότητας του ανακριτή, που ερευνά οικονομικά εγκλήματα ή διαφθορά στο δημόσιο τομέα, να διατάσσει τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγμα που προέρχονται από την τέλεση του εγκλήματος (βλ. ανάλογες ρυθμίσεις στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 6 του ν. 4022/2011 και 48 του ν. 3691/2008). Για τη συναφή διάταξη θα πρέπει να απαιτείται σύμφωνη σχετική γνώμη του εισαγγελέα, διατηρουμένου του δικαιώματος προσφυγής του κατηγορουμένου στο δικαστικό συμβούλιο και της υποβολής αίτησης ανάκλησης, εφόσον προκύψουν νέα στοιχεία.

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις επιχειρούν εξάλλου να οριοθετήσουν δικαιοκρατικά τη δυνατότητα του εισαγγελέα και του ανακριτή να αποκτούν άμεση πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες, εφόσον συντρέχει επείγουσα περίπτωση, ενώ ειδική πρόβλεψη προτείνεται για το δικηγορικό απόρρητο (βλ. σχετικά τις αιτιολογικές σκέψεις της 6^{ης} ενότητας υπό Ι.1 και Ι.2.). Απαιτείται έτσι σε κάθε περίπτωση η έκδοση της σχετικής διάταξης, αν και η πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες μπορεί να αποκτηθεί και πριν ακόμη την κοινοποίησή της στα σχετικά νομικά ή φυσικά πρόσωπα (τράπεζες, κτηματολογικά γραφεία κ.λπ.).

Επομένως, το ενιαίο προτεινόμενο γενικό σχήμα για την αρμοδιότητα της δέσμευσης έχει συνοπτικά ως εξής:

- προκαταρκτική εξέταση: εισαγγελέας, παράταση από δικαστικό συμβούλιο με δυνατότητα προσφυγής και αίτησης ανάκλησης, εφόσον προκύψουν νέα στοιχεία
- κύρια ανάκριση: διάταξη ανακριτή με σύμφωνη εισαγγελική πρόταση, με δυνατότητα προσφυγής και αίτησης ανάκλησης εφόσον προκύψουν νέα στοιχεία
- "πρώιμη" δέσμευση με απόφαση του Προέδρου της Αρχής του Ν 3691/2008: περιορισμένη χρονικά ισχύς (δύο μηνών) και δυνατότητα διατήρησής της με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών στο πλαίσιο της ακολουθούσας προκαταρκτικής εξέτασης. Δυνατότητα προσφυγής και αίτησης ανάκλησης εφόσον προκύψουν νέα στοιχεία.

Στο σύνολο εξάλλου των περιπτώσεων αυτών το συζητούμενο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού επικυρώνεται ή αίρεται ή ακόμη επιβάλλεται το πρώτον από το επιφορτισμένο με την αρμοδιότητα της ουσιαστικής περάτωσης της κύριας ανάκρισης δικαιοδοτικό όργανο, κατά το πρότυπο της προσωρινής κράτησης.

Περαιτέρω, ενιαίας ρύθμισης χρήζουν στο ίδιο αυτό πεδίο σημαντικά προβλήματα, όπως η δυνατότητα σώρευσης δεσμεύσεων κατά περισσότερων κατηγορούμενων, με τελικό αποτέλεσμα η συνολική δεσμευμένη περιουσία να υπερβαίνει πολλαπλώς την φερόμενη ως επελθούσα περιουσιακή ωφέλεια ή ζημία, ή ακόμη το ζήτημα προσβολής δικαιωμάτων τρίτων-μη κατηγορουμένων, στις περιπτώσεις π.χ. συγκυριότητας ακινήτου ή -ιδίως- κοινών τραπεζικών λογαριασμών ή άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Στην τελευταία αυτή περίπτωση σκόπιμη κρίθηκε η "προτίμηση" της δέσμευσης προσωπικών περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου, εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις και καλύπτονται με τον τρόπο αυτό οι επιδιωκόμενοι σκοποί.

Προκειμένου εξάλλου να συνειδητοποιηθεί σύμφωνα με τα παραπάνω ο επαχθής χαρακτήρας της δέσμευσης, αλλά και να ενισχυθεί η προσοχή των αρμόδιων οργάνων κατά την επιβολή της, σκόπιμη κρίθηκε η ειδική πρόβλεψη για την υποχρέωση του κράτους σε πλήρη αποζημίωση του υπόπτου, κατηγορουμένου ή τρίτου, συμπεριλαμβανομένης τυχόν αποθετικής ζημίας από την έλλειψη δυνατότητας διαχείρισης των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων, σε περίπτωση απαλλαγής του ή κρίσης του αρμόδιου δικαστηρίου ότι παρά την καταδίκη δεν πρέπει να επιβληθούν οι κυρώσεις της δήμευσης ή αποστέρησης της περιουσίας.

Προς την ίδια κατεύθυνση, της δικαιοκρατικής οριοθέτησης των προτεινόμενων ρυθμίσεων, κινείται ιδίως η πρόβλεψη του σχεδίου για την αυτοδίκαιη άρση της δέσμευσης αν από την έκδοση της διάταξης δεν εκδοθεί πρωτοβάθμια οριστική απόφαση εντός ρητά προβλεπόμενων χρονικών ορίων (ένα έτος αν πρόκειται για πλημμέλημα και τρία έτη, αν πρόκειται για κακούργημα). Τα γνωστά προβλήματα καθυστέρησης στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης δεν θα πρέπει ασφαλώς να καταστήσουν οιονεί «μόνιμο» ένα ιδιαίτερα επαχθές μέτρο δικονομικού καταναγκασμού. Η συγκεκριμένη πρόταση υποστηρίζεται άλλωστε και από το άρθρ. 8 παρ. 1 της πρόσφατης υπ' αριθ. 2014/42 Οδηγίας, κατά το οποίο τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα θιγόμενα από τη δέσμευση πρόσωπα έχουν δικαίωμα «*δίκαιης δίκης για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους*», δικαίωμα στο οποίο συμπεριλαμβάνεται όπως είναι γνωστό η πρόσβαση στο δικαστήριο εντός εύλογης προθεσμίας.

Έχουν εξάλλου εκτεθεί πιο πάνω οι προϋποθέσεις με τη συνδρομή των οποίων το κράτος είναι σκόπιμο να αποκτά πρόσβαση στην περιουσία τρίτων-αμέτοχων στο έγκλημα προσώπων στο πλαίσιο της ποινικής προδικασίας. Εφόσον αυτές συντρέχουν, τα πιο πάνω κατά περίπτωση αρμόδια όργανα μπορούν να επιβάλλουν τη σχετική δέσμευση, διατηρουμένων των σχετικών δικαιωμάτων αντίδρασης -και- του τρίτου σύμφωνα με όσα προτείνονται για τον ύποπτο και τον κατηγορούμενο (κατά περίπτωση δικαίωμα προσφυγής κατά της σχετικής διάταξης και αίτησης για την ανάκλησή τους εφόσον προκύψουν νέα στοιχεία που τη δικαιολογούν).

Η πιο πάνω έμφαση του ποινικού μηχανισμού στην αναζήτηση και διασφάλιση του εγκληματικού οφέλους θέτει βέβαια εντονότερα το ζήτημα διαχείρισης των σχετικών πόρων. Τονίστηκε άλλωστε ήδη ότι στο μέτρο που το ποινικό σύστημα στρέφει σταδιακά την προσοχή του στο συγκεκριμένο στόχο, εγκαταλείποντας έτσι τον παραδοσιακά περιορισμένο ρόλο της δήμευσης στα ενσώματα αντικείμενα που παρήχθησαν το πρώτον από το έγκλημα, ανακύπτει παράλληλα η αναγκαιότητα συντονισμού των σχετικών διαδικασιών και με τις ιδιωτικού χαρακτήρα παραμέτρους που συγκαθορίζουν τα κριτήρια διανομής του εγκληματικού προϊόντος και των περιουσιακών στοιχείων που έχουν δεσμευθεί για την ανάκτησή του. Στο ίδιο ζήτημα

επιρροή φαίνεται να ασκεί και το γνωστό πρόβλημα της καθυστέρησης εκδίκασης των σχετικών υποθέσεων, που συζητείται σε περισσότερα σημεία και της παρούσας πρότασης, καθώς και το αναβαθμισμένο κάποτε στην κοινή γνώμη πρόταγμα για την «επιστροφή των κλεμμένων».

Όπως εκτέθηκε ήδη πιο πάνω, το γεγονός ότι τα προτεινόμενα εδώ μέτρα και κυρώσεις (δέσμευση, δήμευση και αποστέρηση περιουσιακών στοιχείων) θέτουν σε πολλές περιπτώσεις ζήτημα συνύπαρξης των συναφών απαιτήσεων των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δημοσίου, με τυχόν απαιτήσεις τρίτων προσώπων, θυμάτων ή μη άλλων αξιόποινων πράξεων σε βάρος τους από τον ίδιο κατηγορούμενο, επιβάλλει την επιλογή, με την εξαίρεση ιδίως της δέσμευσης και δήμευσης του άμεσου προϊόντος του εγκλήματος, η διαχείριση των σχετικών περιουσιακών στοιχείων να ανατίθεται σε μια Κεντρική Υπηρεσία, στους κόλπους της οποίας θα μπορούν οι ενδιαφερόμενοι, υποβάλλοντας τις διαγνωσθείσες σύμφωνα με το νόμο απαιτήσεις τους, να διεκδικούν την κατά νόμο ικανοποίησή τους.

Η τυχόν εξάλλου μακροχρόνια δέσμευση χρηματικών διαθεσίμων ή/και ακινήτων του κατηγορουμένου είναι σκόπιμο να μην του στερεί το δικαίωμα να ικανοποιήσει τον παθόντα, εφόσον το επιθυμεί, σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας.

Τούτη ωστόσο η ευχέρεια, που προβλέπεται στο σχέδιο (με τη δυνατότητα υποβολής σχετικής αίτησης για την άμεση απόδοση του χρηματικού ποσού ή τη μεταβίβαση της κυριότητας τυχόν ακινήτου στο θύμα) είναι προφανές ότι επιδιώκεται να υπηρετεί η ίδια και όχι να επικαθορίζεται από σταθμίσεις ουσιαστικού ή και δικονομικού ακόμη χαρακτήρα, άσχετες με τη δέσμευση καθαυτήν.